

Sygn. akt XXV C 569/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 lipca 2013 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie Wydział XXV Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSO Bożena Lasota

Protokolant: sąd. staż. Joanna Lis

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 10 lipca 2013 r. w Warszawie

sprawy z powództwa (...) S.A. w K.

przeciwko Skarbowi Państwa – Generalnemu Dyrektorowi Dróg Krajowych i Autostrad z siedzibą w W.

o zapłatę

- 1) zasądza od pozwanego Skarbu Państwa – Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad na rzecz powoda (...) S.A. z siedzibą w K. kwotę 384 374, 70 (trzysta osiemdziesiąt cztery tysiące trzysta siedemdziesiąt cztery 70/100) złotych wraz z ustawowymi odsetkami należnymi od dnia 31 marca 2012r. do dnia zapłaty;
- 2) oddala powództwo w pozostałej części;
- 3) zasądza od pozwanego Skarbu Państwa – Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad na rzecz powoda (...) S.A. z siedzibą w K. kwotę 26 419 (dwadzieścia sześć tysięcy czterysta dziewiętnaście 00/100) złotych z tytułu zwrotu kosztów procesu.

Sygn.akt. XXV C 569/12

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 9 marca 2012r. skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa – Generalnemu Dyrektorowi Dróg Krajowych i Autostrad (...) S.A. z siedzibą w K. wniósł o zasądzenie kwoty 384 374, 70 zł wraz z ustawowymi odsetkami należnymi od dnia 22 sierpnia 2011r. do dnia zapłaty oraz o zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu powództwa powód podniósł między innymi, że dochodzona należność wynika z kwot widniejących na fakturach wystawionych w związku z wykonaniem robót przez powoda jako podwykonawcę w trybie subklauzuli 16.3 umowy podwykonawczej z dnia 2 lutego 2011r. zawartej z Konsorcjum firm, którego liderem jest (...) reprezentowana w Polsce przez (...) sp. z o.o. z siedzibą w W.. Nadto należność obejmuje koszty powoda jako wykonawcy związane z wykonywaniem robót budowlanych będących w toku. Powód wskazał, że na kwotę 384 374, 70 zł składa się kwota w wysokości 141 623, 92 zł tytułem wykonania kanalizacji deszczowej i ściekowej w gminie (...) oraz kwota w wysokości 170 875, 84 zł tytułem wykonania kanalizacji deszczowej i ściekowej w gminie (...).

W dniu 20 marca 2012r. Sąd Okręgowy w Warszawie zgodnie z żądaniem z pozwu wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym (vide k. 93).

Od powyższego nakazu w dniu 13 kwietnia 2012r. pozwany Skarb Państwa wniósł sprzeciw wnosząc o oddalenie powództwa w całości. (vide k. 96-102). Jednocześnie pozwany wniósł o zawiadomienie o toczącym się postępowaniu

w trybie art. 84 § 1 i 2 k.p.c. wszystkich firm wchodzących w skład Konsorcjum (k. 97), co zostało wykonane przez Sąd zarządzeniem z dnia 13 czerwca 2012r. (vide k. 156).

W uzasadnieniu sprzeciwu pozwany podniósł między innymi, że powód dochodzi roszczenia o zapłatę wynagrodzenia za wykonanie robót budowlanych, które nie były objęte przedmiotem umowy podwykonawczej z dnia 2 lutego 2011r. Pozwany zauważył, że pkt. 16 umowy podwykonawczej pozwala na modyfikację przez strony określonego w załączniku nr (...) zakresu robót, ale zgodnie z postanowieniem zawartym w pkt. 16.2 oraz 29.1 umowy podwykonawczej zmiana wymaga określonej formy tj. formy pisemnej pod rygorem nieważności. Ponieważ powód nie przedstawił żadnych dokumentów potwierdzających dokonanie przez strony umowy podwykonawczej zmian na podstawie pkt. 16 to w konsekwencji nie udowodnił, że miała miejsce zmiana w trybie subklauzuli 16.3. Pozwany przywołał także art. 647¹ § 2 k.c. podnosząc, że do zawarcia umowy o roboty budowlane wykonawcy z podwykonawcą potrzebna jest zgoda inwestora, ta zgoda obejmuje też zmianę istotnych elementów zakresu realizowanych robót.

Do końca procesu strony podtrzymały swoje stanowiska.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 2 lutego 2011r. powódka zawarła z Konsorcjum firm, którego liderem była (...) reprezentowana w Polsce przez (...) umowę podwykonawczą w zakresie wykonania MOPów przy realizacji zadania polegającego na budowie autostrady (...) (...) na odcinku (...). Powód jako podwykonawca został zaakceptowany przez inwestora, czyli przez Generalną Dyрекcyję Dróg Krajowych i Autostrad. Umowa ta była skutkiem wcześniej zawartej umowy z dnia 28 września 2009r. pomiędzy pozwanym Skarbem Państwa a Konsorcjum firm reprezentowanym przez (...) na projekt i budowę autostrady (...) (...). Szczegółowy zakres umowy stanowiły między innymi ogólne i szczególne warunki kontraktu.

/ dowód: umowa podwykonawcza z dnia 2 lutego 2011r. k. 4-38, pismo pozwanego z dnia 23 lutego 2011r. k. 48, akt umowy z dnia 28 września 2009r. k. 109-112, warunki ogólne i szczególne kontraktu k. 113- 151/.

W związku z wykonaniem prac powódka wystawiła na rzecz Konsorcjum firm fakturę VAT nr (...) z dnia 7 lipca 2011r. na kwotę 5 323 386, 16 zł, która to faktura została pomniejszona o kwotę 331, 72 zł na podstawie faktury korygującej nr (...) z dnia 12 sierpnia 2011r. Powodem wystawienia faktury korygującej był błąd rachunkowy. Jednocześnie do faktury korygującej powódka załączyła w postaci załącznika nr (...) tzw. zestawienie robót nie objętych umową a wykonanych w okresie od 7 marca 2011r. do 21 czerwca 2011r. nie wykazanych w rozliczeniach z firmą (...) (vide k. 54). Roboty te polegały na wykonaniu kanalizacji deszczowej i ściekowej w gminie (...) i (...). Wartość robót dodatkowych wyniosła 384 374, 70 zł i została objęta fakturą VAT nr (...) z dnia 8 września 2011r. Wcześniej bo pismem z dnia 29 sierpnia 2011r. wykonawca zaakceptował cenę jednostkową wartości robót dodatkowych na kwotę 312 499, 76 zł netto (vide k. 55) zaznaczając, że inspektor pozwanej podpisał dokumentację odbioru robót. Następnie w dniu 8 września 2011r. zostało wystawione Świadczenie Płatności, w którym pod pozycją „wartość netto faktury w obecnym okresie rozliczeniowym” widnieje kwota 312 499, 76 zł oraz kwota 384 374, 70 zł brutto. Na podstawie powyższego powódka wystawiła sporną fakturę na kwotę 384 374, 70 zł brutto, po czym pismem z dnia 22 września 2011r. wystosowała do wykonawcy przesądowe wezwanie do zapłaty powyższej kwoty do dnia 30 września 2011r. Należy zaznaczyć, że to wezwanie objęło żądanie zapłaty całej kwoty za wykonane roboty, a nie tylko za wykonane roboty dodatkowe.

/ dowód: faktury VAT k. 49 i 53, zestawienie robót nie objętych umową k. 54, faktura VAT z dnia 8 września 2011r. k. 59, świadectwo płatności z dnia 8 września 2011r. k. 58, przesądowe wezwanie do zapłaty k. 63-64 /.

Dodatkowo powódka w odpowiedzi na prośbę pozwanej w dniu 19 września 2011r. przekazała pozwanej wniosek o płatność z tytułu solidarnej odpowiedzialności a także oświadczenie, że należność z faktury VAT nr (...) z dnia 8 września 2011r. jest powódce należna. Ostatecznie pozwana odmówiła zapłaty kwoty dochodzonej pozwem.

/ dowód: wniosek o płatność z tytułu solidarnej odpowiedzialności k. 70-71, oświadczenie powódki k. 72 /.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o powołane wyżej dowody w postaci dokumentów złożonych przez strony, których wiarygodność nie była kwestionowana przez strony oraz nie budziła wątpliwości Sądu, z tym, że sporem objęta jest interpretacja umowy podwykonawczej oraz umowy z wykonawcą.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo jako uzasadnione co do zasady podlega uwzględnieniu, z tym, że wbrew twierdzeniom powódki zawartych w pozwie podstawą uwzględnienia powództwa nie może być subklauzula 16.3 umowy podwykonawczej, lecz przepisy dotyczące bezpodstawnego wzbogacenia.

Powódka wywodzi swoje roszczenie z treści art. 366 k.c. dotyczącego solidarnej odpowiedzialności pozwanego jako inwestora z wykonawcą robót, z zaznaczeniem jednakże, że pozwana swojej solidarnej odpowiedzialności z wykonawcą co do zasady nie kwestionowała i zapłaciła powódce większość należności za wykonane przez nią roboty.

Powódka powołała się także na subklauzulę 16.3 umowy podwykonawczej zgodnie z którą dla robót zamiennych lub dodatkowych, które nie mają ustalonych cen w załącznikach nr 1 strony ustalają ceny jednostkowe drodze negocjacji przed rozpoczęciem przez podwykonawcę (vide k. 33). Generalnie umowa podwykonawcza zezwalała więc na modyfikację przez strony określonego w załączniku nr (...) zakresu robót, jednocześnie jednak jak podnosi strona pozwana postanowienie zawarte w pkt. 16. 2 te same umowy przewiduje określoną formę dokonywania tych zmian. I tak zgodnie z tym postanowieniem podwykonawca dokona wszelkich zmian, polegających na modyfikacji, pominięciu lub wykonaniu dodatkowych prac podwykonawczych, które zostaną zlecone przez wykonawcę i potwierdzone na piśmie w formie polecenia zmian przekazanego podwykonawcy przez wykonawcę. Nadto zgodnie z postanowieniem z pkt. 29.2 umowy podwykonawczej wszelkie zmiany umowy wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności. Oznacza to, iż strony umowy podwykonawczej zastrzegły, że zmiany zakresu robót, w tym także roboty dodatkowe mogły być dokonywane jedynie w formie pisemnej. Rację więc należy przyznać stronie pozwanej, kiedy twierdzi ona, że powódka nie przedstawiła żadnego dowodu potwierdzającego dokonanie przez strony umowy zmian na podstawie pkt. 16. W konsekwencji powódka faktycznie nie udowodniła, że miała miejsce zmiana w trybie subklauzuli 16.3..

Rację ma także strona pozwana, kiedy twierdzi, że nawet w przypadku dokonania zmiany przedmiotu umowy podwykonawczej przez strony, odpowiedzialność solidarna inwestora byłaby wyłączona z uwagi na nieprzedstawienie przez podwykonawcę projektu aneksu lub dodatkowego zlecenia do zatwierdzenia przez zamawiającego.

Zgodnie z art. 647¹ § 2 k.c. do zawarcia przez wykonawcę umowy o roboty budowlane z podwykonawcą jest wymagana zgoda inwestora. Interpretując ten przepis w wyroku z dnia 17 grudnia 2009r., sygn. akt IACa 874/09 Sąd Apelacyjny w Poznaniu podniósł, że czynna zgoda inwestora może zostać wyrażona również konkludentnie, jednakże będzie ona skuteczna jedynie wówczas, jeżeli inwestor ma wiedzę o istotnych elementach umowy, w tym o przedmiocie prac jakie ma wykonać podwykonawca oraz o przysługującym mu wynagrodzeniu. Te elementy kreują bowiem zakres jego solidarnej odpowiedzialności. Trudno nie zgodzić się ze stroną pozwaną, że zmiana umowy, a do takiej zmiany niewątpliwie należy zaliczyć roboty dodatkowe wymaga zgody inwestora.

Strona pozwana na poparcie swoich twierdzeń załączyła także umowę zawartą z Konsorcjum Firm (...), czyli z głównym wykonawcą i przywołała subklauzulę 4.4 szczególnych warunków kontraktu zgodnie z którą powierzenie innych prac podwykonawcy, aniżeli wskazanych w ofercie wykonawcy musi być uzasadnione przez wykonawcę na piśmie i zaakceptowane przez zamawiającego (vide k. 127). Nadto zgodnie z tą subklauzulą wykonawca nie poleci innych robót niż wskazane w ofercie wykonawcy, bez zgody zamawiającego.

Analiza roszczenia powódki wymaga jeszcze ustosunkowania się do jej twierdzeń przywoływanych na poparcie powództwa a dotyczących akceptacji głównego wykonawcy w zakresie wykonanych robót dodatkowych. Tej akceptacji powódka upatrywała w wystawionym przez (...) świadectwie płatności oraz w piśmie z dnia 29 sierpnia 2011r. w którym dyrektor budowy ze strony (...) potwierdził wartość dodatkowych robót na kwotę dochodzoną pozwem i powołał się na dokumentację odbioru robót podpisaną przez Inspektora ze strony (...).

Twierdzenia powódki można byłoby uznać za skuteczne, albowiem zgodnie z orzecznictwem sądowym zgoda inwestora, nawet wyrażona w sposób dorozumiany czynny jest skuteczna (tak między innymi Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 października 2010r., sygn. akt II CSK 210/10), z tym, że dotyczyć musi ona konkretnej umowy, której istotne postanowienia, decydujące o zakresie solidarnej odpowiedzialności inwestora z wykonawcą za wypłatę wynagrodzenia podwykonawcy są znane inwestorowi, albo z którymi miał możliwość zapoznania się. Dalej także Sąd będzie stał na stanowisku, że skoro strony umowy podwykonawczej umówiły się na dokonywanie zmian w formie pisemnej pod rygorem nieważności, to winny taką umowę na roboty dodatkowe zawrzeć, zwłaszcza w kontekście faktu, że kontrakt dotyczył inwestycji publicznej wykonywanej za pieniądze podatników. Taka konstrukcja umowy została przeniesiona z kontraktu zawartego pomiędzy pozwanym a Konsorcjum firm (...) i w ocenie Sądu jest ona wynikiem konieczności szczególnej kontrolowania kontraktów wykonywanych za środki publiczne.

W ocenie powódki te dokumenty oznaczają akceptację głównego wykonawcy a także pozwanej na wykonanie robót dodatkowych, a tym samym powódce należy się zapłata za te roboty. Sąd za stroną pozwaną takiego stanowiska nie podziela, albowiem faktycznie solidarna odpowiedzialność o której mowa w art. 647¹ § 5 k.c. może dotyczyć jedynie wynagrodzenia należnego podwykonawcy na podstawie umowy zawartej z wykonawcą. Przepis jak podniosła strona pozwana wymaga więc istnienia umowy, której przedmiotem jest wykonanie robót przez wykonawcę.

Jednocześnie jednak Sąd wbrew twierdzeniom strony pozwanej musi przyjąć, że powódka wykonała kanalizację ściekową i deszczową. Odbiór tych robót został potwierdzony przez inspektora pozwanego, zaś wykonawca, czyli (...) zaakceptował należność za wykonane roboty poprzez wystawienie świadectwa płatności na kwotę dochodzoną pozwem.

O ile powódka nie może się domagać zapłaty z powołaniem się na postanowienia subklauzuli 16.3 umowy podwykonawczej, o tyle może domagać się tej zapłaty z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, czyli na podstawie art. 405 k.c. Zgodnie z art. 405 k.c. kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości.

W doktrynie przyjmuje się, że źródłem bezpodstawnie uzyskanej korzyści mogą być różnego rodzaju zdarzenia, w tym może ona powstać nawet wbrew woli wzbogaconego. W tym konkretnym przypadku trudno przyjąć, aby powstanie kanalizacji ściekowej i deszczowej powstało w takich okolicznościach, skoro inspektor pozwanego dokonał odbioru tych robót. Nadto pozwany na skutek powstania tej kanalizacji musi być uznany za wzbogaconego bez podstawy prawnej, wobec braku umowy na piśmie i wobec zapisów kontraktu, który przewidywał nieważność umowy na roboty dodatkowe w przypadku nie sporządzenia jej w formie pisemnej.

Kolejnym warunkiem zastosowania przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu jest uzyskanie korzyści kosztem innej osoby, w tym przypadku powódki, która wykonała sporną kanalizację. Jeżeli przyjmiemy, że zubożenie może polegać także na nieuzyskaniu spodziewanej korzyści, czyli wynagrodzenia za świadczone usługi to konsekwencją będzie przyjęcie, że zubożony może tytułem żądania objąć to wynagrodzenie. W tym przypadku chodzi o wynagrodzenie wynikające z wystawionej przez powódkę faktury zaakceptowanej przez wykonawcę, poprzedzonej świadectwem płatności. Reasumując w ocenie Sądu, choć powódka nie zgłosiła wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego na okoliczność wartości korzyści majątkowej pozwanego wynikającej z posiadania kanalizacji to i tak powódka wykazała, że jej zubożenie polega na nieuzyskaniu spodziewanej korzyści w postaci wynagrodzenia za wykonaną usługę, której równowartość stanowi wcześniej zaakceptowana świadectwem płatności kwota, a następnie wystawiona na jej podstawie faktura.

W sprawie nie może być sporne, że wydanie korzyści w naturze nie jest możliwe, albowiem oznaczało by to w istocie demontaż części autostrady.

Reasumując Sąd uznał, że powódce należy się zwrot kwoty dochodzonej pozwem. Oddaleniu podlegała jedynie część żądania w zakresie odsetek ustawowych od dochodzonej kwoty. W tym przypadku Sąd uznał, że odsetki na ogólnych zasadach należą się powódce od dnia następnego od doręczenia pozwu stronie pozwanej, czyli od dnia 31 marca 2012r.

do dnia zapłaty. Sąd uznał, że w tej dacie pozwanemu znana była już wysokość żądania i nie uległa ona zmianie w toku tego procesu.

Wobec treści wyroku o kosztach postępowania orzeczono po myśli art. 100 k.p.c. uznając, że koszty te w całości winien ponieść pozwany Skarb Państwa, albowiem powódka uległa jedynie co do części żądania odsetkowego.

.